

Становище

по конкурс за академичната длъжност „професор“ по Социология, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, за нуждите на секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации“ към Институт за изследване на обществата и знанието при БАН, обявен в ДВ бр. 53 от 18.06.2013 г.

Изготвил становището: Доцент д-р Петя Кабакчиева, Катедра Социология, ФФ, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Документи за участие в конкурса в посочения в обявата срок е подал един кандидат – доцент д-р Румяна Иванова Стоилова. Подадените от кандидата документи отговарят на изискванията на закона.

Съобразявайки се с изискванията за публикации на кандидатите за академична длъжност „професор“, разписани в Правила за работата на научния съвет на ИИОЗ (чл. 4.3.12.5 в), в становището си ще визирам само публикациите от списъка, предоставен от доцент ДСН Румяна Стоилова, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, на научната степен „доктор на науките“ и за заемане на академичната длъжност „доцент“. Това са шест статии и монографията "Пол и стратификация. Влияние на социалния пол върху стратификацията в България след 1989г."; като фокусът ми ще е върху статиите, но няма как да не разгледам и цялостния принос на доцент ДСН Румяна Стоилова в областта на пресечното поле на социологията на пола, социология на социалните неравенства и социология на стратификацията.

Четири от тези публикации засягат връзката пол и стратификация: това са статиите от 2013 г.: "Хоризонтална сегрегация по пол на работните места – следствия за стратификацията", *Социологически проблеми*, брой 1-2, 192-220; "Шансове на жените да упражняват нетрадиционни професии" в: *Семейство и солидарност между поколенията*, Акад. изд. "Марин Дринов", София; "Значение на социалния пол за изследванията на стратификацията в България", в: Неделчева,Т. Съст. *Пространствата между социологията и социалната психология, сборник в памет на Минчо Драганов*, Изд.

Аскони, София; и по-старата статия от 2004 г. "Индивидуализирани неравенства", отново публикувана в *Социологически проблеми*, кн.1-2. Другите две са в областта на социология на екологията, и на тях ще се спра по-късно.

И четирите статии, както и монографията, открояват следните научни приноси на доцент ДСН Румяна Стоилова.

Първо, доцент Стоилова не просто "пресича" изследователските полета на социологията на пола и на стратификационната перспектива, но прилага един комплексен подход при изследване на връзката им, който дава възможност да се проследи взаимната им обусловеност както на макро, така и на индивидуално ниво. Полът се разглежда като социално конструиран, следователно резултат от определени културни норми, докато стратификацията се извежда от социалната структура. Удържането на дихотомията култура - структура е постоянстващо във всички нейни текстове, давам пример от последната ѝ публикация в сп. *Социологически проблеми*, бр.1-2, 2013 "Хоризонтална сегрегация по пол на работните места – следствия за стратификацията" относно "включването в теоретичния модел на едновременното изследване на пластове на културата и ценностите, както на структурата и заеманите статусни позиции по власт, престиж и доход" /стр. 219/. Така се въвежда макро подхода при изследването на половите неравенства. От друга страна тя е защитник на методологическия индивидуализъм /тук трябва да подчертая, че подробното му представяне и обвързването му с емпирични индикатори само по себе си е ценен принос/ и показва как индивидуалните избори влияят върху житейските шансове.

Второ, връзката пол-стратификация се усложнява и с пресичането им с още много други фактори, тя не е редуционистка, а често пъти опосредена и много по -сложна от честото ѝ свеждане до дискриминационно отношение към жените и сегрегирането им в определени сектори на пазара на труда. Тук бих дала пример отново от горесцитираната статия. В нея се твърди, че "моделът , който включва най-много фактори има най-голяма обяснителна сила". Това са етнос, възраст, образование, но и образование на бащата, партньора и т.н. Анализирайки резултатите от международното сравнително изследване „Взаимоотношения между половете и поколенията“ от гл.т. на връзката пол и

"интегрирани по пол" работни места, авторката достига до интересен и неочакван извод: "жените имат не по-малък, а обратно, по-голям шанс в сравнение с мъжете, при еднаква степен на образование, да работят на интегрирани по пол, вместо на доминирани само от единия пол, работни места". Извод, който чака по-нататъшното си обяснение. В друга статия от същата 2013 година - "Шансове на жените да упражняват нетрадиционни професии" /в: *Семейство и солидарност между поколенията*, Акад.изд."Марин Дринов", София/, Румяна Стоилова доусложнява картината - ако и жените да са повече на интегрираните работни места, то има изразени вертикални неравенства по пол: в средата на своята кариера, мъжете печелят средно с 18% повече от жените на същата позиция, а жените с висше образование са по-добре платени от мъжете на по-ниските йерархични равнища в организацията; също - въпреки че жените с висше образование са повече от мъжете с висше образование, те са по-малко представени на лидерски позиции. Така се очертават интересни йерархии и пресечности - хоризонталната сегрегация не е ясно изразена за сметка на вертикалните неравенства. Включват се и други фактори - доходи по пол в публичната сфера и частния сектор; и прецизният анализ на данните води авторката до следния интересен извод, който може да се разглежда и като политически значим: "Като цяло различията по пол в доходите на мениджърите на най-високите позиции в частния сектор са по-малки в сравнение с тези в публичния. " **Така засичането на много фактори показва различни типове неравенства и прави картината на отношенията на половете в България многообразна и сложна. Тази сложна картина има пряко практическо приложение, защото води както до по общи политики за преодоляването на неравенствата - например стимулиране на пазарната конкуренция; така и до специфицирани политики за преодоляване на конкретни неравенства.**

Трето, текстовете на Румяна Стоилова, стъпващи на много международни количествени изследвания и анализиращи международни бази данни, преодоляват провинциалната донякъде втрещеност само в нашата страна и **търсят мястото на България в сравнителна перспектива**, спрямо страните от Източна и Централна Европа /бившите комунистически страни/, но и спрямо старите страни - членки на ЕС. По този начин тези анализи са много полезни за дисциплини като "Регионализъм", дори и за изследванията на

ЕС, показвайки различни "зони" в ЕС от гл.т. на полови неравенства и политики за равнопоставеност на половете.

Четвърто, бих подчертала и **сложният статистически инструментариум, който се използва при анализите, и който, наред с интересния предмет, спрямо който е приложен, би бил чудесен „инструмент“ в преподаването по социология.** Може би на места изводите, постигнати чрез него, могат да се формулират на по-достъпен и ясен език.

Имам и един комплимент -забележка. Комплиментът засяга ерудираността на ДСН Румяна Стоилова - в текстовете си тя си служи с впечатляващ брой автори, представители на различни парадигми. Имам и известно притеснение - опитът за обвързване на различни парадигми е амбициозен, но мисля, че на места води до свръхинтерпретации или просто до механично съчетание на различни автори.

Мисля, че казаното дотук е достатъчно, за да мотивира мнението ми, че доцент ДСН Румяна Стоилова напълно заслужава академичната длъжност "професор". Искам обаче да добавя още две неща.

Освен гореказаното, засягащо приноса на ДСН Румяна Стоилова в областта на стратификационните изследвания и социологията на пола, два от представените текстове, различни от дисертацията за присъждане на титлата "доктор на социологическите науки", са в областта на социология на екологията. И в това изследователско поле ДСН Румяна Стоилова отново е сред пионерите, твърде малко са социолозите в България, които се занимават с тази изключително значима и все по-популярна в световен мащаб област на знанието. В текста си "За хората и природата на Пиринския регион" /София ВSBСР 2003/, доцент Стоилова поставя важния въпрос "Как да опазим националното световно признато природно богатство и същевременно да не бъдем безразлични и високомерни към нуждите на местните хора?" и търси отговора му чрез проведено емпирично социологическо изследване. В съвместната си статия с Франциска Биери /*Социологически проблеми*, 2010, 3-4/, "Опазване на природата и устойчиво развитие: Стратифицираното обществено мнение", Румяна Стоилова анализира връзката между оценката за наличие на проблеми, засягащи околната среда, оценката за екологичните НПО и протести; и социално-демографски фактори, опитвайки се да създаде портрет на загрижения за природата гражданин. Този тип изследвания са много важни и трябва да се продължат.

Не мога да не отбележа присъствието на текстове на ДСН Румяна Стоилова в международни реферирани академични издания, което е ясно признание за нейния труд, както и участието ѝ в много международни научни проекти. Нещо повече, свидетел съм колко усилия вложи доцент Стоилова за издаване на текстове на български колеги в престижния *International Journal of Sociology*, и успя, през 2012 г. излезе един цял брой, посветен на стратификацията в посткомунистическа България, на който тя беше съставител. Доцент Стоилова не е самотен учен, който е загрижен само за собствената си научна изява, напротив, тя винаги е работила и работи всеотдайно за цялата социологическа общност, а вече и като директор на Института за изследване на обществата и знанието - и за по-широката група на хуманитаристите. Това за мен е много важно, защото един професор не може да е само авторитет в тясна научна област, той е и значима публична фигура.

И накрая, познавам доцент Румяна Стоилова отдавна и винаги съм уважавала искрената ѝ отдаденост на социологията, работохолизма ѝ, желанието ѝ българската социология да се включи в престижни международни изследвания, ясната ѝ публична позиция. Това ми уважение се дължи на прочетените от мен нейни текстове и следене на нейните изяви, а не на общо участие в изследователски екипи, нямаме и съвместни публикации. В момента сме заедно членове на УС на БСА.

В заключение, на базата на всичко изтъкнато досега, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да присъдят академичната длъжност „професор“ по Социология, по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, към Институт за изследване на обществата и знанието при БАН, на доцент ДСН Румяна Иванова Стоилова.

27.10.2013.

Доцент д-р Петя Кабакчиева
Катедра Социология към ФФ
Софийски университет "Св. Кл. Охридски"